

edited by V.A. Rebkala, V.A. Shakhova, V.V. Golub, V.M. Kozakova. K.: NAPU, 2020 P. 295 .[in Ukrainian].

3. Politics in public administration: a textbook / Bondar I.S., Gornyk V.G., Kravchenko S.O., Kravchenko V.V. Kyiv: Publishing House Lira-K, 2016 Pp. 200-205.[in Ukrainian].

4. Public policy: teaching manual / authored by S.O. Teleshun, S.V. Sytnyk, I.V. Reiterovych and others; edited by S.O. Teleshun, Dr. of Political Sciences, Professor. Kyiv: NAPU, 2021 Pp. 340 [in Ukrainian].

5. Public administration in the context of institutional changes: collective monograph / Scientific editors of Dr. of State Administration R.V. Voytovych and P.V. Vorona. Kyiv, 2022. P. 475. URL: <http://ipk.edu.ua/library/vidanny/monografij/monograph%20PUAM.pdf> [in Ukrainian].

ВПЛИВ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ТРАНСКОРДОННОГО ХАРАКТЕРУ

О. П. Суц, к.ю.н, доцент, запрошений дослідник у
Лапландському університеті (юридичний факультет),

О. Г. Остапенко, к.ю.н, доцент, доцент кафедри
правового регулювання економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця

4 березня 2022 року Європейський Союз ухвалив Імплементативне рішення про встановлення факту масового притоку переміщених осіб з України у розумінні статті 5 Директиви 2001/55/ЄС, яким було запроваджено процедуру надання тимчасового захисту. Також були

розроблені Керівні принципи тимчасового захисту [1]. «Союз продемонстрував і продовжуватиме демонструвати свою рішучу підтримку Україні та її громадянам, які зіткнулися з безпрецедентним актом агресії з боку Російської Федерації». Це рішення є частиною відповіді Союзу на міграційний тиск, спричинений російським військовим вторгненням в Україну [2].

Тимчасовий захист є безпрецедентним видом міжнародного захисту, який у короткі строки надав можливість громадянам України, які змушені покинути країну свого походження через іноземну агресію, проживати, працювати і навчатися на території європейських країн.

Станом на 3 жовтня 2025 року за офіційною інформацією [3], на території ЄС перебуває 5 192 110 громадян України, які користуються тимчасовим захистом. Ця кількість змінюється кожного місяця у бік зменшення, оскільки особи з тимчасовим захистом за власним бажанням змінюють підстави перебування у країні проживання, як то робочі дозволи, дозвіл на навчання чи возз'єднання з родиною; інколи відмовляються від тимчасового захисту та повертаються в Україну.

Тимчасовий захист створив підґрунтя для збільшення кількості приватно-правових відносин транскордонного характеру, оскільки, перебуваючи тривалий період часу (понад три року) в іноземній країні, українці вступали у приватно-правові відносини з іноземними громадянами (наприклад, договірні, майнові, трудові та сімейні) або ставали стороною деліктних відносин [4]. Ці фактори призвели до підвищення значущості міжнародного приватного права України та розвитку його норм.

Найбільшого впливу зазнала сфера регулювання *шлюбно-сімейних відносин* через збільшення кількості шлюбів, ускладнених іноземним елементом, а також числа транскордонних розлучень.

Тимчасовий захист вплинув і на регулювання *сфери опіки і піклування*, створивши правові виклики для національної системи

законодавства України в урегулюванні таких відносин внаслідок неузгодженості внутрішнього законодавства України із законодавством ЄС. Під впливом тимчасового захисту збільшилося кількість випадків застосування заходів захисту дітей, які користуються тимчасовим захистом у країнах ЄС: відбирання соціальним службами дітей з українських сімей на підставі підозри неналежного виконання батьківських прав або відомих фактів неналежного виконання батьківських прав; визнання українських дітей дітьми без супроводу; порушення справ про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей одним із опікунів і повернення дитини. У цьому аспекті складним стало визначення звичайного місця проживання дитини, яка понад три роки перебуває під тимчасовим захистом у іноземній країні.

У сфері трудових відносин тимчасовий захист надав можливість мільйонам українців офіційно працевлаштовуватися у країнах ЄС без отримання попереднього дозволу на роботу за кордоном, що призвело до збільшення кількості трудових відносин транскордонного характеру на підставі строкових трудових договорів. За дотримання вимог законодавства країни місця виконання роботи тимчасова трудова діяльність поступово трансформується у постійну.

Збільшується кількість зобов'язальних правовідносин транскордонного характеру, оскільки українці у статусі тимчасового захисту виступають стороною договірних або деліктних зобов'язань. Численні цивільно-правові договори купівлі-продажу, оренди, надання послуг, виконання робіт тощо, які укладають українці, перебуваючи під тимчасовим захистом, регулюються національно-правовими нормами іноземної країни перебування. У таких договірних відносинах з іноземними контрагентами українці виступають іноземним елементом. Невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань порушує питання про

цивільно-правову відповідальність згідно з нормами цивільного права країни перебування.

Зазначені матеріально-правові відносини за наявності спору (що є неминучим) призводить також і до зростання кількості процесуальних відносин, зокрема, пов'язаних із захистом порушених прав чи усуненням прогалин або врегулюванням розбіжностей (як, наприклад, із визначенням звичайного місця проживання дитини).

Варто відзначити, що не тільки запровадження тимчасового захисту запустило процес збільшення транскордонних приватно-правових відносин. На їх кількість впливатиме і поступове його припинення. Так, держави-члени закликають пропонувати переміщеним українцям національні дозволи на проживання, видані, наприклад, з підстав, пов'язаних з працевлаштуванням, навчанням, освітою або сімейними обставинами, якщо ці особи відповідають певним умовам. Особи, які користуються тимчасовим захистом, також повинні мати можливість подавати заявки на отримання інших статусів, наприклад, пов'язаних з висококваліфікованою роботою відповідно до законодавства ЄС. Набуття таких нових статусів одночасно з отриманням тимчасового захисту за законодавством ЄС є неможливим [5].

Таким чином, активація механізму тимчасового захисту створила підґрунтя для збільшення, розвитку та трансформації приватно-правових відносин транскордонного характеру. Поступове припинення тимчасового захисту також надасть поштовх до процесу розширення приватно-правових відносин, оскільки буде відбуватися перехід осіб до інших легальних статусів. Незначна кількість досліджень проблеми тимчасового захисту як механізму міжнародного захисту і триваючий процес генези цього інституту свідчить про актуальність подальших наукових розвідок у цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. European Commission. (2022). Communication from the Commission on Operational guidelines for the implementation of Council implementing Decision 2022/382 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC and having the effect of introducing temporary protection (2022/C 126 I/01). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52022XC0321\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52022XC0321(03)). (in English).
2. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj> (in English)
3. Operation Data Portal. URL: [Ukraine Refugee Situation. https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine](https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine)
4. Суц О. (2025). Тимчасовий захист громадян України в ЄС: сучасні реалії та перспективи. XVI Міжнародна науково-практична конференція «Правова наука і державотворення в Україні у контексті інтеграційних процесів». С. 109-111.
5. Council of the European Union. (2025, September 16). Protection of displaced Ukrainians: Council adopts recommendation about transition out of temporary protection. Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/09/16/protection-of-displaced-ukrainians-council-adopts-recommendation-about-transition-out-of-temporary-protection/> (in English)